

– Avrupa Birliği'nin İřleyiři –

1. Ders:

Avrupa Bütünleřmesi: 1993 Yılına Kadarki Tarihsel Geliřim

PROF. DR. İLKE GÖÇMEN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM DALI

JEAN MONNET CHAIR

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Disclaimer: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

28.9.2021

1

Avrupa Bütünleřmesi

Avrupa bütünleşmesi, tarihsel gelişim ağısından, iki ana ekseninde ilerler:

Derinleşme

- Öz olarak, Birlik düzeyindeki «konu» sayısının artışı ve kurumsal yapının reformu olarak ifade edilebilir.

Genişleme

- Öz olarak, Birlik «üye devletlerinin» sayısının artışı olarak ifade edilebilir.

28.9.2021

2

Derinleşme: Öz

Temel Yapılar

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) (1952 – 2002) (*Sektörel: Kömür ve Çelik*)
- Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) (1958) (*Sektörel: Atom Enerjisi*)
- Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) (1958) (*Ekonominin Geneli: Ortak Pazar*)
- Avrupa Birliği (AB) (1993) (Ekonomik ve Parasal Birlik + Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) + Adalet ve İçişlerinde İşbirliği (Aii))

Temel Yapılardaki Değişiklikler

- Avrupa Tek Senedi (ATS) (1987)
- Maastricht (AB) Antlaşması (1993)
- Amsterdam Antlaşması (1999)
- Nice Antlaşması (2003)
- Lizbon Antlaşması (2009)

28.9.2021

3

Genişleme: Öz

Kuranlar:

- Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg

Katılanlar:

- 1973: Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka
- 1981: Yunanistan
- 1986: Portekiz ve İspanya
- 1995: Avusturya, İsveç ve Finlandiya
- 2004: Çekya, Estonya, Kıbrıs, Litvanya, Letonya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya
- 2007: Bulgaristan ve Romanya
- 2013: Hırvatistan

Ayrılan:

- 2020: Birleşik Krallık

28.9.2021

4

AKÇT Antlaşması'na Giden Yol

II. Dünya Savaşı sonrası iki önemli gelişme yaşanmıştır.

(1) Avrupa'daki siyasi eğilim değişmiştir:

- Ulus devlet, milliyetçilik v & Federal Avrupa düşüncesi ^

2) ABD ile Sovyetler Birliği "Soğuk Savaş" içine girmiştir.

- Avrupa, 1945 yılında *Yalta*'da yapılan bir toplantı ile ortasından "demir perde" ile "etki alanları"na ayrılmıştır.

AKÇT Antlaşması'na (1951'e) Giden Yol

Bu gelişmeler neticesinde, Avrupa bütünleşmesine dönük hazırlık sayılabilecek, üç Avrupa kurumu ortaya çıkmıştır:

Ekonomik Açıdan: Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (1948)

Askeri (Savunma) Açıdan: Batı Avrupa Birliği (1948-1954)

Siyasi Açıdan: Avrupa Konseyi (1949)

AKÇT Antlaşması'na (1951'e) Giden Yol

Fransa Dışişleri Bakanı *Robert Schuman*'ın Bildirisi (9 Mayıs 1950)

"... Avrupa, tek seferde veya tek bir plana göre yapılamaz. Avrupa, öncelikle *de facto* (fiilen) dayanışma yaratacak *somut kazanımlar aracılığıyla* inşa edilecektir. ...

Fransız Hükümeti, Fransız-Alman kömür ve çelik üretiminin bütünüyle, *Avrupa'nın diğer ülkelerinin katılımına açık* bir organizasyon çerçevesi içindeki, ortak bir Yüksek Otoriteye bırakılmasını önerir. ...

Böyle bir güçlü üretim biriminin kuruluşu, ... [üyesi devletlerin] *ekonomik birleşiminin gerçek temelini* oluşturacaktır.

28.9.2021

7

AKÇT Antlaşması'na (1951'e) Giden Yol

Temel üretimin birleştirilmesi ve *kararları Fransa'yı, Almanya'yı ve diğer üye ülkeleri bağlayacak* yeni bir Yüksek Otoritenin kuruluşu aracılığıyla, bu öneri, barışın korunması için vazgeçilmez olan bir *Avrupa federasyonunun ilk somut temelini* gerçekleştirilmesini beraberinde getirecektir. ...

... Fransız Hükümeti, ... *müzakereleri açmaya* hazırdır. ... [ilgili] ana ilkeler ve taahhütler, devletler arasında *imzalanacak bir antlaşmanın* konusunu oluşturacak ve o devletlerin parlamentolarına *onay* için sunulacaktır. ..."

28.9.2021

8

AKÇT Antlaşması'na (1951'e) Giden Yol

Nihai Hedef

- Avrupa Federasyonu

Yöntem

- **Tedrici (git gide) bütünleşme:** Önce tek bir sektör, kömür ve çelik, birleştirilecek; bu, diğer alanlardaki ekonomik birleşimin önünü açacak ve ekonomik birlik, zaman içinde peyderpey tesis edilecektir.
- **Ulusüstü bütünleşme:** Kurulacak organizasyon; kömür ve çelik üstünde söz sahibi kılınacak, ortak kurumlar aracılığıyla karar alacak ve aldığı kararlar üyesi tüm devletleri bağlayacaktır.
- **Hukuki bütünleşme:** Devletler, aralarında müzakere ettikten sonra imzalayıp onaya tâbi tutacakları antlaşmalar aracılığıyla bütünleşme sürecini ilerletecektir.

Bütünleşme Projesi, Kendisinden Öncesinden Ne Şekilde Ayrılmaktadır?

Ulusal Sistem

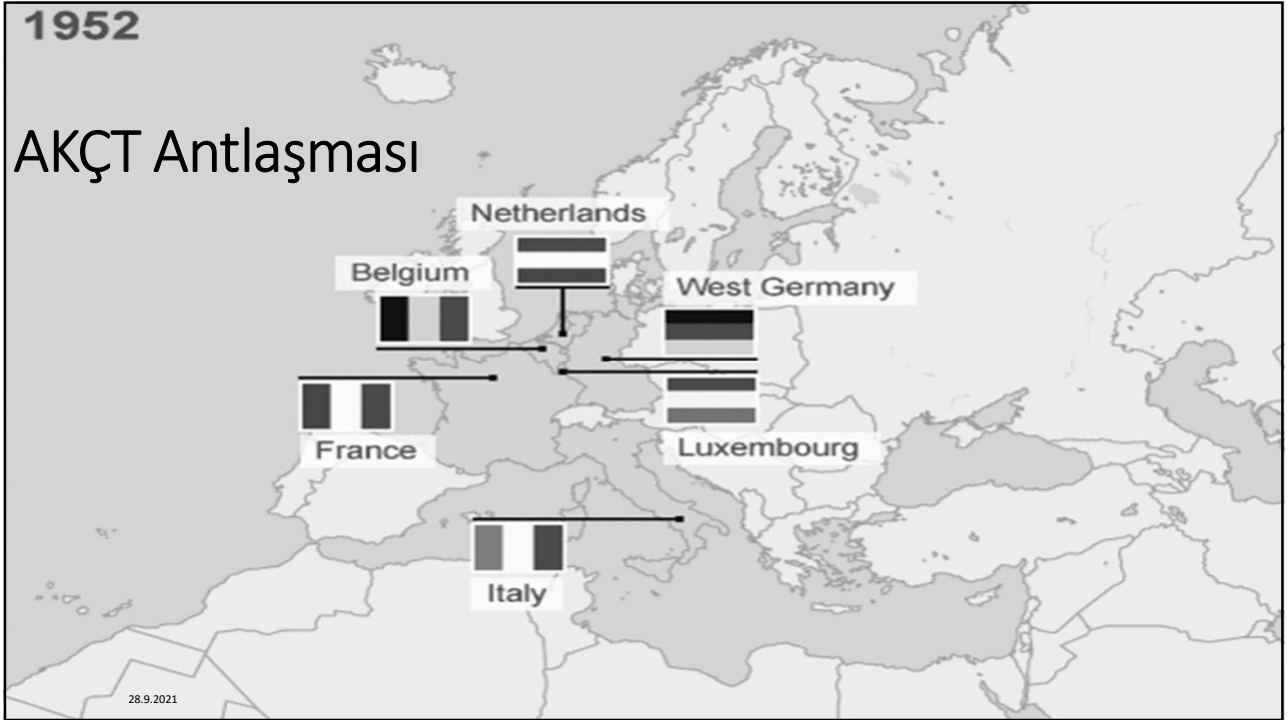
- devletlerin (mutlak) *egemenliği* üstüne kuruludur.

Uluslararası Sistem

- Devletler kendi aralarında *işbirliği* yaptıkça gelişmiştir.
- Devletlerin *egemen eşitliği* ilkesi üstüne kuruludur.

Ulusüstü Sistem

- Devletler kendi aralarında *bütünleşmek* istediğinde ortaya çıkmıştır.
- Bir yapıya devletlerin egemenlikten gelen *yetkilerinin devredilmesi* ve devredilen yetkinin *ortak yapı* eliyle kullanılması fikri üstüne kuruludur.

AKÇT Antlaşması (1951)

AKÇT-A: (i-1951, y-1952, s.e.-2002)

Ortak Piyasa: Kömür ve Çelik

Ortak Kurumlar:

- Yüksek Otorite (Karar Alma)
- Konsey (Hükümet Eylemlerini Uyumlaştırma)
- Ortak Asamble (Denetim)
- Adalet Divanı (Hukuka Riayeti Sağlama)

AET ve AAET Antlaşmaları'na (1957'ye) Giden Yol

Ulusüstü model, «savunma» ve «siyasi birlik» için kullanılmak istenmiş, ancak başarısız olunmuştur.

Avrupa Savunma Topluluğu Antlaşması (i-1952)

- Esas mesele: Batı Almanya, kendi ordusuna sahip olmalı mı?

Avrupa Siyasi Topluluğu Antlaşması (t-1953)

- Fransa, 1954 yılında Avrupa Savunma Topluluğu Antlaşması'nı onaylamayı reddedince her iki Antlaşma da çıkmaza girmiştir.

28.9.2021

13

AET Antlaşması (1957)

AET-A ve AAET-A (i-1957, y-1958)

Ortak Amaçlar (AET, özellikle):

- Gümrük birliği kurmak
- Ortak pazar kurmak
- Ortak tarım politikası başlatmak
- Ortak taşımacılık politikası başlatmak
- Ortak pazardaki rekabeti sağlamak...

28.9.2021

14

AET Antlaşması (1957)

Ortak Kurumlar:

- Komisyon (Karar Önerme)
- Konsey (Karar Alma)
- Ortak Asamble (Denetim)
- Adalet Divanı (Hukuka Riayeti Sağlama)

AKÇT, AET, AAET: Üç Topluluk – Ortak Kurumlar

AKÇT, AET ve AAET, üç farklı tüzel kişilik olsa da «kurumlar» zaman içinde birleştirilmiştir.

1958: Asamble (Parlamento) ve Adalet Divanı

1965: Komisyon ve Konsey

ATS'ye (1987'ye) Giden Yol

AET'nin kuruluşundan sonra, ana hatlarıyla, şunlar olmuştur:

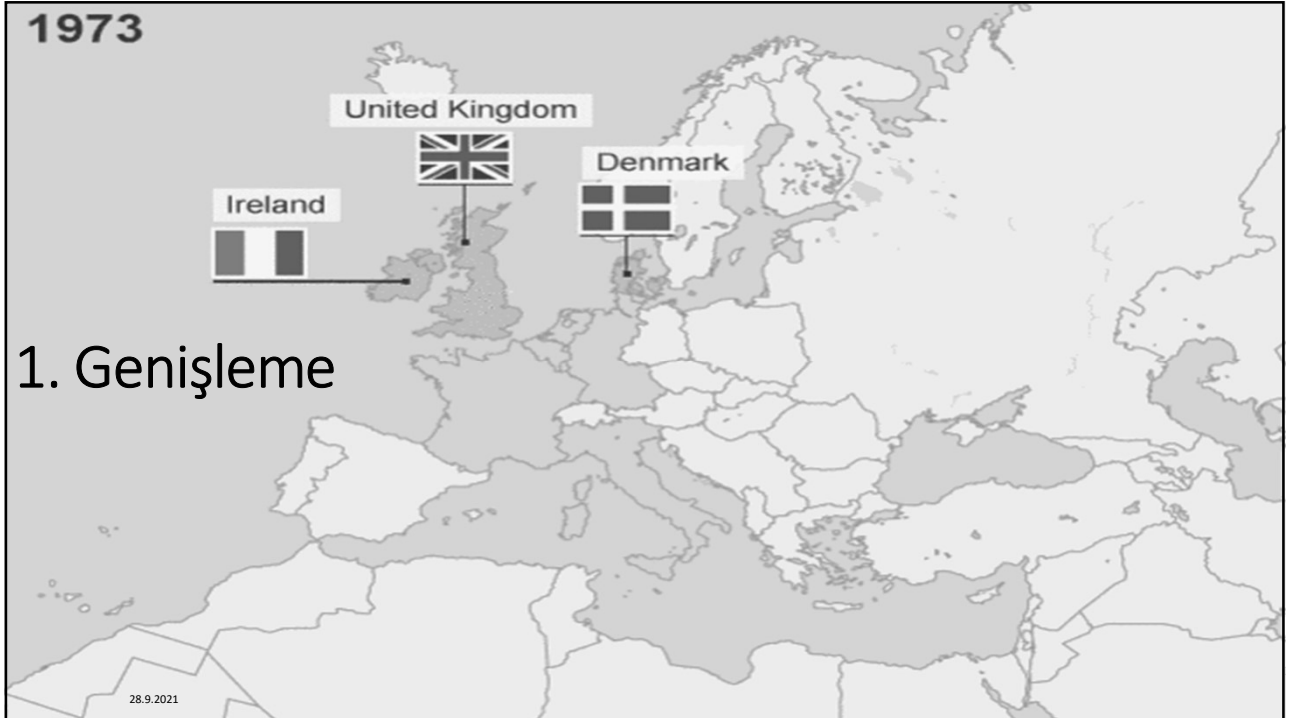
İçsel (Topluluk içindeki) Gelişmeler

Dışsal (Topluluk dışındaki) Gelişmeler

Genişleme

28.9.2021

17

ATS'ye (1987'ye) Giden Yol

İçsel (Topluluk içindeki) Gelişmeler (Özellikle)

- Ortak Pazar, 12 yıl içinde kurulacak idiyse de özellikle norm koyma sürecindeki tıkanıklıklar nedeniyle kurulamamıştır.

Dışsal (Topluluk dışındaki) Gelişmeler (Özellikle)

- Ekonomik ve Parasal Birlik planı (1970)
- Avrupa Siyasi İşbirliği mekanizması (1970) (Dış ve Güvenlik Politikası)
- TREVI grubu (1975) (Adalet ve İçişleri Politikaları)

28.9.2021

21

ATS (1987)

ATS: (i-1986, y-1987)

Kurumsal Değişiklikler (Özellikle)

- Avrupa Parlamentosu → (1979 – genel seçimler) «işbirliği usulü»
- Konsey → Nitelikli çoğunluk (daha çok politika alanı yönünden)

Maddi Değişiklikler (Özellikle)

- İç pazar, 1992 yılının sonu için hedeflenmiştir.
- Avrupa Siyasi İşbirliği tanınmıştır.
- Yeni konular eklenmiştir: Ör: Çevre, sosyal politika...

28.9.2021

22

Maastricht Antlaşması'na (1992'ye) Giden Yol

ATS'yi takiben, ana hatlarıyla, şu gelişmeler yaşanmıştır:

Ekonomik gelişmeler

- İç pazar büyük ölçüde tamamlanmıştır.
- Ekonomik ve parasal birlik için zemin hazırlanmıştır.

28.9.2021

23

Maastricht Antlaşması'na (1992'ye) Giden Yol

ATS'yi takiben, ana hatlarıyla, şu gelişmeler yaşanmıştır:

Siyasi gelişmeler

- Soğuk Savaş sona ermiştir.
  - İki *Almanya*, yani Doğu Almanya ve Batı Almanya birleşmiştir.
  - Orta ve Doğu Avrupa devletleri yüzlerini AET'ye dönmeye başlamıştır.

28.9.2021

24

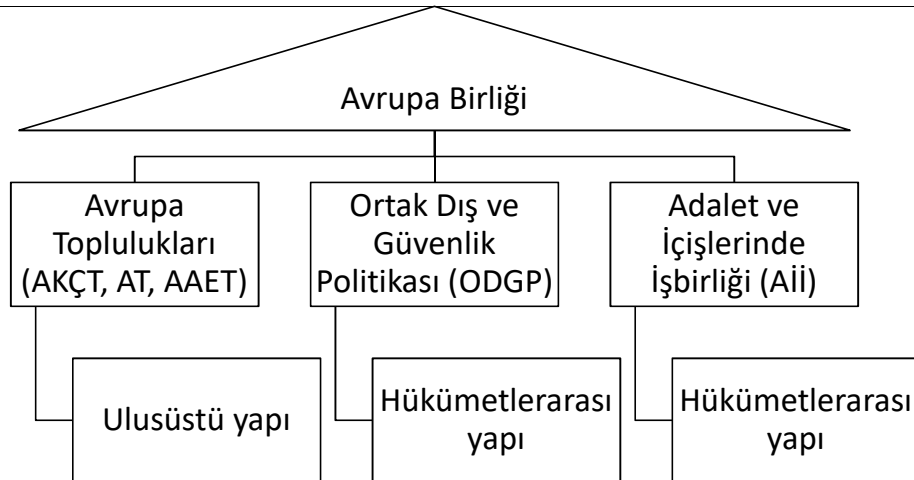
Maastricht Antlaşması (1992)

Maastricht (AB) Antlaşması (i-1992, y-1993)

AB kurulmuştur.

- Tek kurumsal çerçeve
- Üç sütunlu yapı

Maastricht Antlaşması – AB

Ulusüstü Yapı vs Hükümetlerarası Yapı

Yetki

- Ulusüstü Yapı: Devletler belirli yetkileri üst yapıya *devreder*, üst yapı bu yetkileri kurumları aracılığıyla kullanır.
- Hükümetlerarası Yapı: Yetki devri yoktur veya netlik taşımamaktadır.

Tasarruf türleri

- Ulusüstü Yapı: Üst yapının tasarruflarının hukuki etkileri bellidir.
- Hükümetlerarası Yapı: Üst yapının tasarruflarının hukuki etkileri hemen hemen belirsizdir.

28.9.2021

27

Ulusüstü Yapı vs Hükümetlerarası Yapı

Karar alma

- Ulusüstü Yapı: Üst yapı genellikle oybirliği dışındaki bir çoğunluk ile karar almaktadır.
- Hükümetlerarası Yapı: Üst yapı genellikle oybirliği ile karar almaktadır.

Yargısal koruma

- Ulusüstü Yapı: Üst yapı daimi mahkemesi aracılığıyla kapsamındaki konular ile ilgili yoruma ve uygulamaya ilişkin uyuşmazlıkları kendi içinde çözmektedir.
- Hükümetlerarası Yapı: Daimi mahkemenin yargı yetkisi hemen hemen yoktur.

28.9.2021

28

Maastricht Antlaşması – AET-A

AET-A, kurumsal ve maddi açıdan değiştirilmiştir.

Kurumsal Değişiklikler (Özellikle)

- Avrupa Ekonomik Topluluğu artık Avrupa Topluluğu adını almıştır.
- Yeni kurum / organlar: Sayıştay, Avrupa Merkez Bankası ...
- Avrupa Parlamentosu → «ortak karar usulü»
- Konsey → Nitelikli çoğunluk (daha çok politika alanı yönünden)

Maddi Değişiklikler (Özellikle)

- Ekonomik ve Parasal Birlik → Yeni hedef
- Birlik Vatandaşlığı
- Yeni konular: Ör: kültür, tüketicinin korunması...